

NORGES HØYESTERETT

Den 10. februar 2010 avsa Høyesterett dom i

HR-2010-00242-A, (sak nr. 2009/1976), straffesak, anke over dom,

A (advokat John Christian Elden)

mot

Den offentlige påtalemyndighet (statsadvokat Geir Evanger)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Tønder**: Saken gjelder straffutmåling ved domfellelse for grov familievold, jf. straffeloven § 219 andre ledd.
- (2) A, født 9. juni 1966, ble 26. mai 2009 av Statsadvokatene i Oslo satt under tiltale ved Oslo tingrett for overtredelse av straffeloven § 219 andre ledd, jf. første ledd, som retter seg mot vold og andre former for mishandling innenfor gjerningsmannens familie, og straffeloven § 227 første straffalternativ, som gjelder trusler. Det er gitt følgende beskrivelse av grunnlaget for tiltalen for overtredelsen av straffeloven § 219, som er tiltalens post 1:

”I perioden mai 2006 til torsdag 19. februar 2009 i X 5 C i Y, utøvet han ved gjentatte anledninger vold, trusler, tvang og/eller lignende krenkelser mot sin ektefelle B, der også deres felles barn var tilstede ved flere av hendelsene, blant annet ved at han

- i mai 2006 slo henne i bakhodet flere ganger med flat hand
- høsten 2006 slo henne i ansiktet da hun var gravid i 8. måned med felles barn
- i november 2006, januar 2007 og november 2008 slo henne i hodet og/eller på kroppen med en sko
- juli 2008 slo henne flere ganger på beina med røret fra en støvsugerslange
- gjentatte ganger truet med at han skulle drepe henne og/eller hennes far i India

- ved flere anledninger tvang henne til å stå opp om natten for å lage mat og/eller vaske leiligheten, herunder forlangte han at hun skulle sitte på gulvet og vaske det med en klut
- gjentatte ganger kalte henne for en "hore" og lærte deres felles barn å kalle henne for en "hund".

(3) Grunnlaget for overtredelsen av straffeloven § 227, som er tiltalens post 2, er gitt følgende beskrivelse:

- "a) Torsdag 19. februar 2009 kl. 22.30 i X 5 C i Y, i forbindelse med at han skulle pågripes, truet han overfor politibetjentene C og D med å drepe sin ektefelle B, ved at han uttalte "nå må dere passe på henne – nå skal hun skytes, når jeg slipper ut i morgen skal jeg drepe min kone" og "jeg skal skyte henne – bare vent så skal du se", eller lignende.
- b) Til tid og sted som beskrevet under post II a uttalte han til politibetjentene C og D at "jeg skal knuse dere når jeg får av meg håndjerna. Husker dere hvor mange dere var i Z – dere var 5 stykker – jeg skal knuse dere – bare vent". Kort tid etter i polititjenestebilen uttalte han til politibetjent C at "vi møtes igjen når jeg slipper ut – da skal vi leke – bare vent", eller lignende."

(4) Tingretten fant A skyldig etter tiltalen. Straffen ble satt til fengsel i to år. Han ble dessuten dømt til å betale oppreisning til fornærmede med 70 000 kroner.

(5) A anket dommen til Borgarting lagmannsrett. Anken gjaldt bevisbedømmelsen under skyldspørsmålet, subsidiært oppreisningen og straffutmålingen. Lagmannsretten henviste anken over oppreisningen og straffutmålingen. Borgarting lagmannsrett avsa 30. oktober 2009 dom med slik domsslutning:

"Anken forkastes."

(6) A har anket til Høyesterett. Anken gjelder straffutmålingen.

(7) *Jeg er kommet til at anken må forkastes.*

(8) Lagmannsretten la til grunn tingrettens bedømmelse av bevisene i saken. Av tingrettens dom framgår at både domfelte og hans ektefelle, som er fornærmede i saken, er innflyttere til Norge fra India, der de giftet seg i 2000. Det følger av tingrettens gjengivelse av fornærmedes forklaring, som den også bygger på, at forholdet mellom henne og domfelte var bra fram til 2006. I mai dette året ble tiltalte tatt for promillekjøring, og etter dette har han, i følge henne, anklaget henne for å være den som varslet politiet om at han kjørte i påvirket tilstand. Senere har han i beruset tilstand stadig kommet tilbake til beskyldningen om at hun har "ødelagt livet hans ved å angi ham til politiet".

(9) Tingretten gir deretter en beskrivelse av hva som er funnet bevist, som også samsvarer med grunnlagene i tiltalebeslutningen, som jeg har gjengitt. Som det går fram av denne, gjelder post 1 en del konkret oppgitte tilfelle av utøvelse av vold mot fornærmede – de første tilfellene i mai 2006 og det siste i november 2008. Selv om beskrivelsen i tiltalebeslutningen kan peke i retning av at det er eksempler på voldsutøvelse som er oppgitt, jf. formuleringen "blant annet", forstår jeg tingrettens premisser slik at det er disse konkrete tilfellene det, i alle fall hovedsakelig, dreier seg om. Ved siden av

voldshandlingene gjelder det gjentatte tilfelle av alvorlige trusler mot henne og hennes far i India, at han ved flere anledninger har tvunget henne til å stå opp om natten for å lage mat og/eller vaske leiligheten, og at han gjentatte ganger har kalt henne "hore" og lært deres felles barn å kalle henne for en "hund". Post 2 gjelder to tilfelle av trusler framsatt overfor politibetjenter i forbindelse med pågrepelse av ham 19. februar 2009 – det ene gjelder trusler mot fornærmede av samme karakter som er omhandlet i tiltalebeslutningens post 1, og det andre gjelder konkret trusler mot politibetjentene.

- (10) Om det som hendte den 19. februar 2009, heter det i tingrettens dom:

"Den 19. februar 2009 mens fornærmede var på jobb, var tiltalte hjemme og passet datteren. Han ringte fornærmede flere ganger på jobben og hun kunne høre at han var beruset. Han fremsatte drapstrusler både mot fornærmede og hennes far og skjelte henne ut i grove vendinger. Fornærmede var bekymret for datteren, men også engstelig for hva han ville gjøre med henne når hun kom for å hente henne. Hun betrodde seg til en kollega, og de tok opp en av samtalene ved hjelp av filminnretningen på mobilen. Samtalen ble dokumentert for retten. Deretter kontaktet en kollega politiet. Politiet vurderte situasjonen som så alvorlig at de fulgte fornærmede hjem for å hente datteren. Etter dette har tiltalte og fornærmede vært faktisk separert."

- (11) Jeg nevner videre at domfelte fram til dags dato har sittet i varetekt.
- (12) Tingretten har kommet til at forholdet under tiltalens post 1 må subsumeres under andre ledd i straffeloven § 219, som blant annet gjelder grove tilfelle av mishandling. Ved avgjørelsen av om mishandlingen er grov, skal det blant annet særlig legges vekt på om forholdet har vart over lang tid. Tingretten har ved denne vurderingen også lagt vekt på at forholdene til dels har funnet sted i påsyn av deres felles datter. Jeg har ingen merknader til tingrettens rettsanvendelse på dette punkt.
- (13) Straffeloven § 219 fikk sin nåværende ordlyd ved lovendring i 2005, med ikrafttredelse 1. januar 2006. Bestemmelsen ble vesentlig annerledes utformet. Maksimumsstraffen ble dessuten utvidet fra to til tre år, og til seks år når mishandlingen er grov. I storkammeravgjørelsen i Rt. 2009 side 1336 er det lagt til grunn at endringen i 2005 innebar en skjerping av straffenivået. Også jeg ser denne utvidelsen av strafferammen som et klart signal fra lovgiver om et strengere straffenivå for denne type forbrytelser. Dette som ledd i et styrket vern mot vold og annen mishandling innen familie og lignende nære relasjoner. Jeg viser til at lovendringen er angitt å følge opp forslag fra Kvinnevoldsutvalget i NOU 2003: 31 Retten til et liv uten vold, om et eget straffebud mot vold i nære relasjoner, jf. Ot.prp. nr. 113 (2004-2005), side 45.
- (14) Av rettspraksis knyttet til straffeloven § 219 fra tiden før lovendringen kan for det første vises til Rt. 2007 side 1537, som gjaldt fysisk og psykisk mishandling av samboer over en tidsperiode av omtrent samme lengde som i vår sak. Selve saksforholdet er også langt på vei av samme art som i vår sak, dog med unntak av ett tilfelle som er av klart mer alvorlig karakter. Etter domfeltes anke ble lagmannsrettens straffutmåling på ett år opprettholdt. I Rt. 2005 side 938 hadde lagmannsretten utmålt en straff av fengsel i fem måneder for utøvelse av fysisk vold mot adoptivdatter over en periode på 12 år, og for å ha utsatt henne for psykisk overlast i samme periode. Hovedspørsmålet for Høyesterett var om det burde reageres med samfunnsstraff. Høyesterett kom til at det ved overtredelser av denne karakter måtte reageres med ubetinget fengsel. Hensett til tiden som var gått fra saken ble anmeldt til tiltale ble tatt ut, opprettholdt Høyesterett lagmannsrettens straffutmåling. Avgjørelsen i Rt. 2004 side 844 gjaldt en rekke tilfelle av til dels grov voldsutøvelse,

hovedsaklig mot ektefelle over en femårs-perioder. I dette tilfellet var tiltale ikke tatt ut etter straffeloven § 219, men etter straffeloven § 227, § 228 og § 229, jf. § 232. Under henvisning til at straffen ”bør avspeile den frykten for vold som konen og barna har levd under i årevis, og med den risikoen for skade på lang sikt som en slik livssituasjon innebærer”, mente førstvoterende at en straff av fengsel i to år og seks måneder ville være en riktig straff. På grunn av tidsforløpet ble straffen satt til fengsel i to år og tre måneder.

- (15) Siden det ved lovendringen har vært en klar målsetting å skjerpe straffen for familievold, finner jeg at dommer som vedrører straffeloven § 219, og som gjelder forhold fra tiden før 1. januar 2006, bare kan ha begrenset veiledning ved straffutmålingen.
- (16) For forhold som har funnet sted etter at loven trådte i kraft, har Høyesterett i ett tilfelle behandlet straffutmåling etter straffeloven § 219 andre ledd, jf. Rt. 2009 side 1336. Denne saken gjaldt en mor som i en periode på ett år ved en rekke anledninger hadde utøvd vold og kommet med trusler mot sine tre barn, hvorav ett av forholdene må karakteriseres som særlig graverende. Hovedspørsmålet i denne saken, som ble behandlet i storkammer, var imidlertid om det skal ha selvstendig vekt ved straffutmålingen at påtalemyndigheten har gitt tilsagn om å legge ned en bestemt straffepåstand mot at den siktede erkjenner skyld. Dette ble besvart benektende. Når det gjaldt straffutmålingen, kom Høyesteretts flertall til at lagmannsrettens utmåling av en fengselsstraff på ett år og fire måneder skulle opprettholdes. Førstvoterende uttalte imidlertid følgende:
- ”Jeg nevner til slutt at jeg har vært i tvil om straffen burde skjerpes. Men siden forhandlingene i Høyesterett i liten grad har vært lagt opp med sikte på å belyse denne muligheten, er jeg kommet til at det ikke vil være riktig.”**
- (17) Jeg forstår førstvoterendes bemerkning slik at dommen på dette punkt ikke er ment å være retningsgivende. Jeg anser derfor også denne dommen for å gi begrenset veiledning for straffutmålingen.
- (18) Straffutmålingen i saker med familievold må nødvendigvis bero på en samlet vurdering hvor en rekke momenter kan trekkes inn. Sentrale elementer vil være hvor lenge krenkelsene har funnet sted, karakteren av de krenkelser som foreligger, hyppigheten, skadepotensialet og de konkrete skadevirkningene.
- (19) Vår sak strekker seg over en periode fra mai 2006 til februar 2009, det vil si en periode på drøye to og et halvt år. Det må karakteriseres som en relativt lang periode, som i seg selv kan tilsi et betydelig skadepotensial for den som rammes.
- (20) Karakteren av krenkelsene er i første rekke en del tilfelle av fysisk voldsutøvelse. Man kan kanskje si at de forhold som er beskrevet i tiltalen, ikke er av de mest graverende. Det er imidlertid opplyst i tingrettens dom at fornærmede ved en anledning måtte oppsøke legevakten på grunn av smerter i underarmen, og hun måtte gå med avstivningsgips i en periode. Fornærmede hadde også tatt opp voldsutøvelsen med sin fastlege, og de var flere ganger omhandlet i legejournalen for fornærmede. Videre er det opplyst at slagene av røret fra støvsugerslangen gjaldt den harde delen av slangen, og at dette resulterte i blåmerker. Slagene mot bakhodet i mai 2006 resulterte i hodepine og øm hodebunn, og det er opplyst at hun i juli 2009, da hovedforhandlingen i tingretten fant sted, fremdeles slet med konstant hodepine.

- (21) Etter min mening er karakteren av voldshandlingene i seg selv ikke avgjørende ved straffvurderingen etter straffeloven § 219. Det sentrale er i hvilken grad disse danner et mønster som resulterer i at den som rammes må leve under et "regime" preget av kontinuerlig utrygghet og frykt for vold. Slik saksforholdet er beskrevet i tingrettens dom, har dette vært tilfelle her, noe også lagmannsretten har lagt til grunn for sin straffutmåling. Både de gjentatte truslene om å drepe fornærmede og hennes far i India, tvangen til om natten å lage mat eller vaske huset og domfeltes sterkt nedverdiggende betegnelser av henne som "hore" og "hund" er med å understreke dette. Riktig nok har hun selv opplyst at voldsutøvelsen kun skjedde når mannen var beruset. Jeg kan ikke se at det er egnet til å redusere inntrykket av et liv preget av frykt for vold. Jeg viser til at det i tingrettens dom er opplyst at domfelte etter mai 2006 begynte å drikke stadig mer alkohol.
- (22) Som påpekt og vektlagt av de tidligere retter, kommer det inn som et tilleggsmoment at mange av hendelsene av krenkende karakter har funnet sted i nærvær av datteren, som var født i desember 2006. Det er i tingrettens dom beskrevet hvordan barnet tidlig lærte seg strategier for å beskytte moren, blant annet ved å rope gjentatte ganger "nei pappa" til sin far eller ved å stille seg i døråpningen mellom kjøkken og stue for å stanse ham, eller lukke kjøkkendøren, dersom moren var på kjøkkenet og det bygget seg opp til vold.
- (23) For lagmannsretten ble det i anledning behandling av straffutmålingsanken ført to sakkyndige psykologer som beskrev hvilke konsekvenser domfeltes adferd hadde fått for fornærmede og datteren. Fornærmede ble beskrevet som sterkt preget av å ha levd i utrygghet over lang tid. Dette har gitt seg utslag i vansker av både psykisk og somatisk art – "påtrengende minner, konsentrasjonsvansker, søvnvansker, hodepine, smerter i kroppen og fordøyelsesvansker". Datteren beskrives som en "traumatisert og høyaktivert, stresst jente som vekslet mellom å være søt og rolig til en oppførsel preget av uro, mareritt og plutselige raseriutbrudd". Det er opplyst at begge tilfredsstiller diagnosen "posttraumatisk stresslidelse". Som lagmannsretten, legger jeg til grunn at dette har sammenheng med den tilstand fornærmede har levd under siden mai 2006, og som datteren har levd under siden fødselen. Jeg kan vanskelig se dette annerledes enn som normale utslag av den risiko for langsiktig skade som følger av å leve et liv under et slikt regime av frykt for vold og annen krenkende adferd som her har vært situasjonen.
- (24) Som førstvoterende uttrykte det i Rt. 2004 side 844, må det utmåles en straff som avspeiler den utrygghet og frykt for vold og annen krenkende adferd som fornærmede har levd under i lengre tid, og med det skadepotensialet som er forbundet med dette. Med det klare signalet fra lovgiver om skjerping av straffen for familievold, er jeg kommet til at lagmannsrettens straff på fengsel i to år bør bli stående.
- (25) Domfelte sitter i varetekt og har per i dag krav på varetektsfradrag på 371 dager.
- (26) Jeg stemmer for denne

D O M :

Anken forkastes.

I straffen fragår 371 – trehundreogsyttien – dager for utholdt varetekt.

- (27) Dommer **Flock:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (28) Dommer **Øie:** Likeså.
- (29) Dommer **Indreberg:** Likeså.
- (30) Justitiarius **Schei:** Likeså.
- (31) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

Anken forkastes.

I straffen fragår 371 – trehundreogsyttien – dager for utholdt varetekt.

Riktig utskrift bekreftes: